

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 149g/2022

privind excepțiile de neconstituționalitate a
articolului 291¹ alineatele (1) și (2) și a articolului 305¹ alineatele (2),
(4) și (5) din Codul de procedură penală

(finalizarea urmăririi penale în lipsa învinutului)

CHIȘINĂU

29 septembrie 2022

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Vasili Oprea, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 19 septembrie 2022,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 29 septembrie 2022, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepțiile de neconstituționalitate a alineatelor (1) și (2) din articolul 291¹ din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Lucian Rogac, în interesele dlui Vladimir Plahotniuc, și a alineatelor (2), (4) și (5) din articolul 305¹ din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122-XV din 14 martie 2003, ridicată din oficiu, de dl judecător Sergiu Ciobanu, în dosarul nr. 11-7174/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Sergiu Ciobanu de la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Printr-o ordonanță din 27 decembrie 2021, dl Vladimir Plahotniuc a fost pus sub învinuire pentru comiterea mai multor infracțiuni.

4. La 22 august 2022, dl Alexandru Cernei, procuror de caz, i-a solicitat judecătorului de instrucție autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului. Demersul procurorului se află pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana.

5. În cadrul ședinței de judecată, apărătorul inculpatului a ridicat excepția de neconstituționalitate a alineatelor (1) și (2) din articolul 291¹ din Codul de procedură penală, care reglementează finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului. Dl judecător Sergiu Ciobanu a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate.

6. Totodată, dl judecător a ridicat din oficiu excepția de neconstituționalitate a alineatelor (2), (4) și (5) din articolul 305¹ din Codul de procedură penală, care prevăd modul de examinare a demersurilor referitoare la autorizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului.

7. Judecătorul de caz a trimis ambele excepții de neconstituționalitate la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acestora.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 8 Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 16 Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 124

Procuratura

„(1) Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.

(2) Atribuțiile Procuraturii sunt exercitate de procurori.

[...].”

9. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122-XV din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 291¹

Finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului

„(1) În cazul în care învinuitul se sustrage de la urmărirea penală sau locul aflării lui nu este stabilit în urma investigațiilor de căutare ori nu a fost posibilă înaintarea acuzării în conformitate cu prevederile art.282¹, procurorul, prin ordonanță motivată, din oficiu sau la solicitarea organului de urmărire penală, dispune finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului, cu informarea apărătorului ales sau a avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat, și înaintează un demers judecătorului de instrucție prin care solicită acordul pentru finalizarea urmăririi penale.

(2) Finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului are loc dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

a) în privința persoanei a fost emisă o ordonanță de punere sub învinuire pentru comiterea unei sau mai multor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave potrivit Codului penal;

b) învinuitul se sustrage de la urmărirea penală sau locul aflării lui nu este stabilit și nu a fost posibilă asigurarea prezenței acestuia în fața organului de urmărire penală;

c) în privința învinuitului au fost dispuse investigații de căutare;

d) persoana pusă sub învinuire nu este minoră.

[...]"

Articolul 305¹

Modul de examinare a demersurilor referitoare la autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului

„[...]

(2) În demersul procurorului se indică: fapta care face obiectul învinuirii, prevederile legale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, **circumstanțele, însoțite de probe pertinente, din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a săvârșit fapta**, circumstanțele care confirmă că învinuitul se sustrage de la urmărirea penală sau că locul aflării acestuia nu a fost stabilit, măsurile întreprinse în vederea găsirii învinuitului însoțite de probe pertinente, **circumstanțele care justifică continuarea urmăririi penale în absența învinuitului, argumentele și circumstanțele de fapt și lista probelor în susținerea demersului**, inclusiv lista martorilor care urmează a fi audiați referitor la circumstanțele care ar confirma sau infirma sustragerea de la urmărirea penală sau imposibilitatea stabilirii locului aflării învinuitului.

[...]

(4) În urma examinării demersului și a materialelor prezentate, judecătorul de instrucție adoptă o încheiere motivată privind respingerea demersului procurorului, **în cazul în care nu sunt întrunite cerințele legale** sau în cazul în care nu a fost demonstrat că învinuitul se sustrage de la urmărirea penală și acesta a fost anunțat în căutare, sau privind admiterea demersului procurorului. În încheierea judecătorului de instrucție se indică motivele de fapt și de drept invocate la respingerea sau admiterea demersului procurorului.

(5) Adresarea repetată cu demers privind autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului în privința aceleiași persoane în aceeași cauză, după respingerea demersului precedent, se admite **numai dacă apar circumstanțe noi** ce servesc temei pentru a constata că învinuitul se sustrage de la urmărirea penală și că nu a fost posibilă identificarea locului aflării lui.

[...]."

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepțiilor de neconstituționalitate

10. Apărătorul inculpatului susține că norma contestată încalcă dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare pentru că este neclară și incertă. Acesta consideră că prevederile alineatelor (1) și (2) din articolul 291¹ din Codul de procedură penală se contrazic reciproc. Astfel, este imposibil să se stabilească în mod cert dacă au fost întrunite toate condițiile necesare pentru finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului și dacă acestea trebuie întrunite în mod cumulativ sau nu. Totodată, apărătorul inculpatului menționează că aceste condiții nu corespund celor din jurisprudența Curții Europene, pentru că nu explică cum stabilește partea acuzării că persoana a renunțat la dreptul său de a se prezenta la examinarea cauzei și cum îi comunică acuzarea imputată.

11. Astfel, prevederile contestate nu-i oferă persoanei garanțiile necesare pentru a se apăra și sunt contrare articolelor 20, 23 și 26 din Constituție.

12. Judecătorul care a ridicat excepția de neconstituționalitate din oficiu susține că alineatele (2), (4) și (5) din articolul 305¹ din Codul de

procedură penală sunt neclare și imprevizibile. Potrivit acestuia, judecătorul de instrucție nu are competența de a constata circumstanțele care justifică continuarea urmăririi penale în lipsa învinuitului. Astfel, demersul procurorului prin care îi solicită judecătorului de instrucție să constate aceste circumstanțe afectează caracterul contradictoriu al procesului și independența judecătorului de instrucție.

13. Totodată, dl judecător Sergiu Ciobanu susține că prevederile contestate impun condiția argumentării, pe de o parte, a circumstanțelor din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a comis fapta, iar pe de altă parte, a celor în favoarea continuării urmăririi penale. Mai mult, potrivit alineatelor (4) și (5) din acest articol, în cazul în care nu sunt întrunite cerințele legale, procurorul poate să formuleze în mod repetat demersul privind autorizarea finalizării urmăririi penale, cu menționarea circumstanțelor care justifică continuarea urmăririi penale în lipsa învinuitului, doar dacă apar circumstanțe noi.

14. În fine, dl judecător Sergiu Ciobanu susține că prevederile contestate sunt contrare articolelor 4 [*drepturile și libertățile omului*], 7 [*Constituția, Lege Supremă*], 8 [*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*], 16 [*egalitatea*], 20 [*accesul liber la justiție*], 21 [*prezumția nevinovăției*], 23 alin. (2) [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*], 26 [*dreptul la apărare*], 54 [*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*], 124 alin (1) și (2) [*Procuratura*] din Constituție.

B. Aprecierea Curții

15. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepțiile de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

16. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

17. Sesizarea privind excepțiile de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unei părți în proces și de judecătorul de caz. Astfel, Curtea constată că sesizarea este formulată de subiecții cărora li s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

18. Obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl reprezintă articolul 291¹ alineatele (1) și (2) și articolul 305¹ alineatele (2), (4) și (5) din Codul de procedură penală. Curtea constată că aceste prevederi nu au făcut obiect al controlului de constituționalitate.

19. Curtea a stabilit în jurisprudența sa, ca o condiție de admisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate, și faptul că prevederile contestate trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei (HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, punctul 1 din dispozitiv).

20. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate într-o cauză penală în care procurorul îi solicită judecătorului de instrucție autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului.

21. Pentru că obiectul excepțiilor de neconstituționalitate constă din câteva norme distincte, Curtea va analiza aplicabilitatea lor la soluționarea cauzei din fața instanței de drept comun (a se vedea §§ 5 și 6 *supra*).

22. Curtea observă că instanța ar putea aplica prevederile articolului 291¹ alineatele (1) și (2) din Codul de procedură penală, care reglementează condițiile finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului. Referitor la prevederile contestate din articolul 305¹ din Codul de procedură penală, Curtea observă că alineatele (2) și (4) din acest articol reglementează conținutul demersului privind autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului și competența judecătorului de instrucție la examinarea demersului. Astfel, Curtea admite că instanța de judecată le-ar putea aplica la soluționarea cauzei.

23. Totodată, Curtea notează că prevederile alin. (5) din articolul 305¹ din Codul de procedură penală se referă la condițiile în care este posibilă adresarea repetată a demersului privind autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului. Astfel, având în vedere că procurorul de caz nu a formulat un demers repetat, alin. (5) din articolul 305¹ din Codul de procedură penală nu este aplicabil în cauza în care a fost ridicată excepția, la această etapă (a se vedea § 4 de mai sus). Prin urmare, Curtea conchide că acest capăt de cerere reprezintă o *actio popularis* (DCC nr. 94 din 7 iulie 2022, § 29) și este inadmisibil.

24. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autori (a se vedea §§ 11 și 14 *supra*). Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autorilor sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (HCC nr. 33 din 26 octombrie 2021, § 18; DCC nr. 180 din 25 noiembrie 2021, § 17).

25. Cu privire la pretinsa neconstituționalitate a articolului 291¹ alineatele (1) și (2) din Codul de procedură penală, Curtea menționează că, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, Statele contractante au o marjă discreționară largă privind alegerea mijloacelor necesare pentru a se asigura că sistemele lor juridice sunt conforme exigențelor articolului 6 (*Sejdovic v. Italia* [MC], 1 martie 2006, § 83; *Elif Nazan Şeker v. Turcia*, 8 martie 2022, § 42).

26. Curtea Europeană a reținut că scopul și obiectul articolului 6 din Convenție demonstrează că o persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni este îndreptățită să ia parte la procesul său. Totuși, nici litera, nici spiritul articolului 6 din Convenție nu împiedică o persoană să renunțe, expres sau tacit, la garanțiile procesului echitabil. Renunțarea trebuie stabilită de o manieră lipsită de echivoc și trebuie însoțită de garanții minime comensurabile cu importanța sa. Renunțarea nu poate contraveni vreunui interes public (*Sejdovic v. Italia* [MC], 1 martie 2006, § 86; *V.C.L. și A.N. v. Regatul Unit*, 16 februarie 2021, § 201).

27. În particular, nu există o încălcare a dreptului la un proces echitabil atunci când persoana acuzată a fost informată cu privire la data și la locul procesului sau atunci când a fost apărută de către un avocat pe care l-a mandatat în acest scop. Aceste considerente au stat la baza concluziei Curții Europene privind lipsa unei încălcări a articolului 6 din Convenție

în cazul *Medenica v. Elveția*, 14 iunie 2001, §§ 56–59, *Dijkhuizen v. Olanda*, 8 iunie 2021, §§ 59- 62).

28. Totodată, Curtea Europeană a menționat că o persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni nu este decăzută din dreptul de a fi apărată de un avocat doar pentru că nu s-a prezentat la judecată. Pe de altă parte, Curtea menționează că, deși prezența acuzatului în ședința instanței are o importanță deosebită pentru caracterul echitabil al procedurii, legislatorul trebuie să descurajeze absențele nejustificate și să asigure desfășurarea rapidă și efectivă a procesului. Lipsa de reacție din partea acuzatului nu trebuie să paralizazeze procedura instanței (DCC nr. 124 din 30 octombrie 2018, § 23)

29. Curtea observă că, în realitate, problema pe care o abordează acest capăt al sesizării ține de interpretarea și de aplicarea condițiilor care trebuie îndeplinite pentru finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului, în special, a condiției renunțării la dreptul persoanei de a participa la proces. În acest context, Curtea notează că persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni nu trebuie să ducă întreaga sarcină a probării faptului că nu a urmărit să se sustragă de la judecarea procesului sau că absența sa a fost provocată de o forță majoră. Le revine autorităților naționale să analizeze dacă persoana acuzată a demonstrat un motiv întemeiat pentru lipsa ei sau dacă în dosarul cauzei a existat un detaliu care constată lipsa ei din motive care îi depășesc controlul (*Sejdovic v. Italia* [MC], 1 martie 2006, § 88; *Sanader v. Croația*, 12 februarie 2015, § 74).

30. Curtea observă că articolul 291¹ alineatele (1) și (2) din Codul de procedură penală respectă condițiile impuse de jurisprudența Curții Europene. Prin urmare, Curtea constată că acestea nu afectează exercițiul drepturilor garantate de articolele 20 și 26 din Constituție.

31. DI judecător Sergiu Ciobanu contestă articolul 305¹ alineatele (2) și (4) din Codul de procedură penală pe baza articolelor 4, 7, 8, 16, 20, 21, 23 alin. (2), 26, 54, 124 alin. (1) și (2) din Constituție.

32. Curtea observă că articolul 305¹ alineatele (2) și (4) din Codul de procedură penală îi impune procurorului să indice în demersul referitor la autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului atât circumstanțele din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a comis fapta, cât și circumstanțele care justifică continuarea urmăririi penale în absența învinuitului. Dacă circumstanțele prezentate de către procuror nu sunt convingătoare pentru judecătorul de instrucție, acesta din urmă poate, din oficiu sau la cererea părților, să audieze martori, să examineze cererile părților sau să examineze alte probe relevante, pentru a decide dacă au fost întreprinse toate măsurile necesare în vederea identificării locului aflării învinuitului și că acesta se sustrage de la urmărirea penală sau că locul aflării lui nu este stabilit [alin. (3)]. Mai mult, în cazul în care nu sunt îndeplinite cerințele legale sau în cazul în care nu a fost demonstrat că învinuitul se sustrage de la urmărirea penală și acesta a fost anunțat în căutare, alin. (4) al aceluiași articol îi conferă judecătorului de instrucție competența de a respinge demersul printr-o încheiere motivată, precizând motivele care stau la baza acestei soluții. Așadar, articolul în discuție conține, sub acest aspect, garanții suficiente împotriva unui posibil arbitrar sau abuz din partea procurorului.

33. În acest context, Curtea reiterează că o dispoziție legală nu poate fi ruptă din sistemul normativ din care face parte și nu poate acționa în mod izolat. Dimpotrivă, ea trebuie citită în coroborare cu celelalte dispoziții incidente ca făcând parte dintr-un sistem juridic coerent (HCC nr. 24 din 10 august 2021, § 43; DCC nr. 165 din 4 noiembrie 2021, § 22).

34. Prin urmare, din analiza abstractă a alineatelor (2) și (4) din articolul 305¹ din Codul de procedură penală, Curtea nu reține existența unei ingerințe în articolele 20, 21, 26, și 124 din Constituție. În consecință, nici articolele 4, 7, 8, 16, 23 și 54 din Constituție nu sunt incidente, pentru că ele nu au o aplicare de sine stătătoare (HCC nr. 11 din 25 martie 2021, § 27; DCC nr. 161 din 2 noiembrie 2021, § 22; DCC nr. 50 din 19 aprilie 2022, § 39).

35. Pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepțiile de neconstituționalitate a alineatelor (1) și (2) din articolul 291¹ din Codul de procedură penală, ridicată de dl avocat Lucian Rogac, în interesele dlui Vladimir Plahotniuc, și a alineatelor (2), (4) și (5) din articolul 305¹ din Codul de procedură penală, ridicată din oficiu de dl judecător Sergiu Ciobanu, în dosarul nr. 11-7174/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 29 septembrie 2022

DCC nr. 138

Dosarul nr. 149g/2022